

До льону

Олександр Мінович

Вітька скотився колесом по драбині з вишок, де спав на сіні.

Хлопець-п'ятикласник продріботів босими ногами по росянистій траві до закутку в хліві, де звечора поставив свою взувачку, коли збирався на вишках спати.

Він запізнювався на роботу.

Буслі, що звили гніздо на старій вербі давно вже почали свою щоденну працю. Кружляли й носили своїй малечі їжу.

Сонце вже піднялося височенько – кидало тінь від сусідської хати на колодязь.

Значить, вже близько до восьмої ранку.

Вітька заскочив до хати і на бігу вижлуктав невелику гладишку молока та схватив у руки шкоринку черствого хліба.

– Куди ти, голодний? – встигла вслід гукнути мати, – вкинь щось до рота, бо до обіду охлянеш. І так самі ребра стирчать.

Однак хлопець вже гнав стежкою, що ледь проглядалася в квітучому картоплинні.

Спішив на колгоспну бригаду, де мав свої коні, воза, упряж, напарника.

Воно то все те, не своє, а колгоспне, але коли на ціле літо за тобою, то можна вважати за своє. Навіть своїм – напарника Мітю, такого ж п'ятикласника й сусіда.

Хлопці запрягають коней до воза. Лисий та Шнерко покірно дають їм надіти шлеї й вуздечки. Коні звикли до хлопців і чітко виконують всі команди.

– Гаття! Гаття, Лисий!... Нагни голову – не можу дістати, аби вуздечку надіти. Ну от, молодець!... Слухняний! – говорить з конем Вітя, а той слухає, ніби все розуміє.

Хлопець махнув батогом – і віз покотився в бік села...

Там вже зібрався гурт дівчат, яких треба було везти до льону – в поле, де льон постелений довгими рядами-полосами, які нагадують Вітьку рушники.

Це так його сушать на сонці перед тим, як зібрати в снопи й переробити на волокно.

Якраз настала пора збирати.

Дівчата сідають на воза, звівши ноги поміж шаблями драбин. Ноги у них загорілі, лоскочуть погляди хлопців.

Коли виїхали за село – дівчата починають співати про невістку, що стала тополею. Пісень вони знають багацько. "Як тільки всі пам'ятають?" – дивується Вітька.

Виводять гарно, аж хлопці завмирають. Жайвір – висить над підводою високо в небі, долучається до співу. А ще: трохи мішає, вплітається в спів, скрип незмазаного заднього колеса від воза.

Особливо стараються Ленка Семенючка та Валька. Ці співають голосніше всіх. Їхні голоси вириваються зверху загального хору і летять далеко-далеко, аж до самого, здається, виднокраю.

Вітька сидить спереду, спиною до дівчат, час від часу оглядається, аби їх побачити-

роздивлятися. Особливо хочеться йому дивитися на Юньку. Вона – найвродливіша серед дівчат і вже майже доросла. Цього року перейшла в дев'ятий клас. В Юньки випалилося від сонця волосся і під очима трошки конопиночок, але від цього вона ще гарніша. Навіть дорослі хлопці на неї заглядаються-пристають.

Вітя теж заглядається, тільки тихцем, щоб ніхто не бачив і не засоромив.

Нещодавно він дразнив Юньку хлопцями-залиццальниками. Питав, коли вона буде кидати школу та йти заміж. І так дістав-розсердив, що кинулася на нього:

- Ах ти, малий нахапуго, постій же, я тобі зараз вуха повідриваю. Ти бачиш, дразнитися він навчився.

- Не здогониш, – крикнув хлопець Юньці й кинувся навтьоки.

Проте дівчина виявилася крепшою і спритнішою. Метрів через сто догнала, підніжкою звалила хлопця в соняшниках. Насіла зверху й натовкла головою об землю. Вітькові те було байдуже... Навіть приємно, коли Юнька торкалася його своїм тілом, волоссям, тримала руками.

Відтоді він інколи підглядає за дівчиною, заздрить дорослим хлопцям і жаліє, що ще такий малий, не може звернути на себе її увагу.

Збирати льон – заняття чисте, не марке. Жінки й дівчата одягаються в усе світле – біліють цятками по всьому великому полі.

Зараз льон не такий гарний, як раннім літом, коли цвіте. Хто цього не бачив – ніколи не зможе збагнути-осягнути тої невимовної картини синього-синього моря, по якому ще й хвиля ходить.

Хлопці під'їжджають до зібраних дівчатами куп льону, починають його накладати на вози.

Складати снопки льону треба вміти... Фуру викладають високу й широку. Як не маєш навичок, то не складеш навіть метра поверх воза – розпадеться.

Вітька вже вміє вкладувати снопи – від батька навчився... Ніби зв'язує їх, перехресшуючи один з одним... Фура виходить велика і висока... Мітя, який подавав льон знизу, ледь спромагається вилізти наверх.

- На коня, на Шнерка ставай, бо не вилізеши. От, а тепер хватайся за пужално батого – і я тебе витягну, – радив дружкові Вітька, подаючи зроблене з вишневої гілки пужално-палку, до якого кріпився ремінець батого.

Нарешті хлопці вмостилися, неначе в гнізді. Рушили в село, на бригаду, де льон складали й переробляли.

Бувало, що в дорозі фура не витримує тряски на вибоїнах чи нахилів, і розпадається. А то ще вся, нахилившись набік, перекидається. Як на зло, часто – у велику калюжу. Тоді хлопці летять до низу мов горобці з-під стріхи, тільки руками встигають змахувати.

Вилізти з калюжі, коли зверху на тебе впала велика купа снопків льону, нелегко. Добре, що збігаються відразу помічники з сусідніх підвід і несамовито кидаються спасати невдах. Розгрібають кучу льону й витягують мокрих та вимазаних по вуха постраждальців.

Вітьку таке не лякає. Він сприймає це як пригоду. У великому гурті ровесників навіть під час небезпеки весело й не до страху.

В село в'їжджають довгою вервечкою з десяти-п'ятнадцяти підвод... Тепер вже співають хлопці. Без пісні селом не їдуть – така традиція.

Після обіду їхати в поле не хочеться. Лякає спека, сонце палить немилосердно. В полі жодного деревця, щоб в тіні сховатися.

Та робота є робота. Навіть для школярів. Хто звик працювати змалечку – той роботи не боїться. Хоч на сонці, хоч в негоду.

Хлопці знову накладають високу фуру льону та їдуть до села.

Під вечір, коли сонце стає сідати, робити стає легше. Приємне відчуття зробленого за день і вечірня прохолода додають сили.

Вчора після роботи їздили всіма підводами купатися на кар'єрний ставок.

Після спеки залізити у воду – велике блаженство. Малі трударі наввипередки перетинають водоймище від берега до берега, пірнають, регочуть, щось кричать і шпиняють тих, хто ще не навчився добре плавати.

За якусь мить вода стає такою каламутною, що нічого в ній не видно.

От тепер якраз добре ловити в'юнів... Два-три кошики вже наготові. Зануриш їх у воду біля берега, побовтаєш коло них ногами – і виймай. Дивись, зо два в'юни попалися, а часом і більше. Тільки витягти їх з кошика непросто. Слизькі... В руки не даються... Треба кожного разу на берег вилізати, щоб у воду назад не втекли.

– Ого!... Оце так в'юнище, ото в'юн-в'юняра! – кричить раптом Мітя і витягує з кошика здоровенного, схожого на вужа, в'юна.

Збігаються подивитися на Мітіну вдачу. Всі по черзі пробують потримати рибу в руках. Де в кого вона виривається, втікає в траву, але її швиденько ловлять та кидають назад до кошика.

А жарені в'юни – сма-ко-та! Сма-ко-ті-ще!

Сьогодні купатися не їдуть... Сьогодні – перегони...

Після зібраного льону поле рівне, довге, широке... Де ще таке знайдеш, аби їздити кіньми наперегонки?

Підводи лаштуються в ряд та по команді когось із старших зриваються з місця.

(Ех, якби ж то тоді хтось мав теперішні камери, яке зняв би дійство. Було б мільйони переглядів – в жодному фільмі такого не покажуть).

Зі свистом, гиком, азартними криками, відбірними матюками, ляскотом батогів десятки підвод несамовито несуться по полю до позначеної цілі – самотньої старої тополі, що ледь видніється край лісу.

Над полем стоїть такий вереск-гомін-крик, що за кілометри чути.

Кожен старається не тільки випередити суперників, а ще й не дати їм дороги. І ось уже вози на великій швидкості зчіпляються, розбиваються... Летять на всі боки дошки, драбини, відриваються колеса... Коні дичавіють і стають некерованими... Шибайголови-перегонщики вискакують на ходу з возів і летять прямо під інші вози й коней. Дехто встигає навіть під колесами побувати... Хтось довго ще не може стримати своїх

неслухняних, розігрітих та розбурханих коней.

Є такі, що не можуть підвестися, чи лежать привалені дошками, чекаючи допомоги. Але є й ті, що стали переможцями... Доїхали першими до тополі... Вони тріумфують... Сьогодні їхня взяла. Сьогодні вони на висоті.

(Ох і сильний був ангел-хранитель, що спасав від каліцтва й беріг тоді дитячі життя).

Коли добряче стемніє, Вітька знову лізе по драбині на вишка спати.

Тут він поселився на все літо... Поки не настануть осінні холоди й проженуть його до хати.

Свіжоскошене сіно п'ярко вдаряє в ніс. Відразу тягне на сон.

Хто не спав хоч раз у запашному сіні, що пахтить різнотрав'ям та незрівняними літніми запахами, той багато втратив. Кращого сну не буває ні в найвишуканих готелях, ні в найм'якших постелях.

Вітька спить у сіні, мов убитий. Такий сон, ні на який інший не проміняє. Інколи, правда, хлопця будить дощ, який лунко барабанить по дерев'яних дощечках покрівлі, а при великих зливах той прокапує зрідка. Але це тільки на хвильку... Навіть, якщо гримить чи блискає... Сон у сіні швидко бере своє.

Перед тим, як закрити очі, хлопець встигає помітити – з неба падає зірка.

Вона, та зібраний льон – перші провісники, що літо добігає свого кінця.

Скоро знову до школи...

Олександр Мінович